

“ ...

1- 6458 sayılı Yasanın “Sınır dışı etme kararı” başlıklı 53. maddesinin (3) fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...on beş gün...” ibaresi yönünden:

Anılan hüküm ile, Yasanın 53 ncü maddesi çerçevesinde alınan kararlara karşı, kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde dava açılacağı düzenleme altına alınmıştır.

Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesi ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesi ve zararını giderebilmesinin en etkili yolu, yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir. Mahkemeye erişim hakkı, bireylerin iddia ve savunmalarını bir yargı mercii önünde ileri sürebilmelerine imkân sağlayan ve adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak kabul edilen bir haktır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne göre, ulusal yasalarda mahkemeye erişim hakkının sağlanma derecesi, demokratik bir toplumdaki hukuk devleti ilkesi çerçevesinde, kişilerin mahkemeye erişim hakkını güvence altına almaya yetecek ölçüde olmalıdır. Mahkemeye erişim hakkı mutlak olmayıp bazı sınırlamalara tâbi olabilir. Bununla birlikte uygulanan sınırlamalar, mahkemeye erişim hakkının özünü zedeleyecek ölçüde veya şekilde olmamalıdır (Ashingdane/Birleşik Krallık, B.No: 8225/78, 28.5.1985, § 57). Ayrıca mahkemeye erişim hakkının etkili olabilmesi, haklarına müdahale teşkil eden bir eyleme karşı koymak için kişinin açık ve pratik bir imkânâ sahip olmasını gerektirir (Bellet/Fransa, B.No: 23805/94, 4.12.1995, § 36).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 13. maddesinde de “Etkili başvuru hakkı” düzenlenmiştir. Sözleşme ile koruma altına alınan bu hak ile herkes aynı derecede, yargı mercileri önünde davacı ve davalı olma hakkına sahip olup, iddia ve savunma hakkına sahiptir. Yine, medeni hakları ihlal edilen herkes, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, I.M. - Fransa (02.02.2012) davasında, teoride başvuranın kullanabileceği kanun yolları bulunmakla birlikte başvurusunun otomatik olarak hızlı işlem usulü uygulanacak işlemler arasına kaydedilmesi, belirlenen sürelerin çok kısa olması ve uygulama ve usul ile ilgili güçlükler ve ayrıca başvuranın gözetim altında olması nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 13. Maddesi’nin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 36533/04 başvuru numaralı Mesutoğlu-Türkiye kararında özetle; mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığını, bazı sınırlamalara tabi olabildiğini, bununla birlikte, getirilen kısıtlamaların, hakkın özünü ortadan kaldıracak ölçüde, kişinin mahkemeye erişimini engellememesi gerektiğini, mahkemeye erişim hakkına getirilen bu tür sınırlamaların ancak meşru bir amaç güdüldüğü takdirde ve hedeflenen amaç ile başvuru araçları arasında makul bir orantı olması halinde Sözleşmenin 6/1. maddesi ile bağdaşabileceğini, bu ilkelerden, dava açma hakkının doğal olarak yasayla belirlenen şartları olmakla birlikte, mahkemelerin yargılama usullerini uygularken bir yandan davanın hakkaniyetine hâlel getirecek kadar abartılı şekilcilikten, öte yandan, kanunla öngörülmüş olan

usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak kadar aşırı bir gevşeklikten kaçınmaları gerektiği belirtilmiştir.

*Diğer taraftan, yine sınır dışı işleminin uyumsuzluk konusu olduğu Mahkememizin 2015/1996 sayılı esasına kayden açılan davada, 17.09.2015 tarih ve 2015/1614 sayılı karar ile davanın on beş günlük dava açma süresi içerisinde açılmadığından bahisle **süre aşımı nedeniyle reddine** karar verilmesine müteakip davacı tarafından Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başvuru üzerine **Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümü'nün 02.12.2015 tarih ve 2015/17761 başvuru numaralı karar ile tedbir talebinin kabulüne** ve başvurucunun ülkesine sınır dışı edilmesine ilişkin işlemin uygulanmamasına karar verildiği görülmektedir.*

Buna göre, 6458 sayılı Kanuna muhatap olanların, vatandaşlara nazaran hukuki vasıtalarla erişim noktasında dezavantajlı konumda bulundukları hususu da dikkate alındığında 6458 sayılı Yasanın “Sınır dışı etme kararı” başlıklı 53. maddesinin (3). fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...on beş gün...” ibaresinin Anayasa'nın 2., 36, ve 142. maddesine aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

2- 6458 sayılı Yasanın “Sınır dışı etme kararı” başlıklı 53. maddesinin (3). fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan “...on beş gün...” ibaresi yönünden:

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun “Tebliğat ve cevap verme” başlıklı, 16. maddesinde “1. Dava dilekçelerinin ve eklerinin birer örneği davalıya, davalının vereceği savunma davacıya tebliğ olunur.

2- Davacının ikinci dilekçesi davalıya, davalının vereceği ikinci savunma da davacıya tebliğ edilir. Buna karşı davacı cevap veremez. Ancak, davalının ikinci savunmasında, davacının cevaplandırmasını gerektiren hususlar bulunduğu, davanın görülmesi sırasında anlaşılırsa, davacıya cevap vermesi için bir süre verilir.

3- Taraflar, yapılacak tebliğlere karşı, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde cevap verebilirler...” hükmü yer almaktadır.

Yargılama usullerinin kanunla düzenleneceği Anayasanın 142. maddesinin amir hükmüdür.

6458 sayılı Yasanın “Sınır dışı etme kararı” başlıklı 53. maddesinin (3) fıkrasının üçüncü cümlesinde, mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılacağı düzenlenmiştir.

Ancak görüldüğü üzere, 2577 sayılı yukarıda yer verilen hükmü uyarınca dava dosyalarının tekemmülü yani karar verilebilecek aşamaya gelebilmesi için belli şartların yerine gelmesi ve belli sürelerin geçmesi gerekmektedir.

*6458 sayılı Yasanın “Sınır dışı etme kararı” başlıklı 53. maddesinin (3) fıkrasının üçüncü cümlesinde on beş gün olarak belirlenen karar verme süresinin hangi tarihten itibaren başlayacağına ilişkin bir belirleme yapılmamıştır. Daha somut bir ifade ile “...mahkemeye yapılan başvurular **başvuru tarihinden itibaren** on beş gün...” veya “...mahkemeye yapılan başvurular **dosyanın tekemmül ettiği tarihten itibaren** on beş gün...” şeklinde bir kural getirilmemiştir.*

Yargılama usul kurallarının açık ve sarıh olması hukuk devleti ilkesinin bir gereğidir. Bu nedenledir ki usul kuralları uygulayıcıların farklı yorum ve değerlendirmelerine elverişli bir şekilde düzenleme altına alınmamalıdır.

Diğer taraftan, çatı hak niteliğindeki adil yargılanma hakkının unsurlarından olan hakkaniyet uygun yargılanma hakkının bir gereği olarak, gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının da tanınması gerekmektedir.

6458 sayılı Yasa'nın muhataplarının dezavantajlı konumlan gereği, dava konusu edilen işlemlerin dayanağını (sebeup unsurunu) ancak savunma dilekçesinin kendilerine veya avukatlarına tebliği ile öğrendikleri gözlemlenmektedir.

Bunun gibi, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 3. maddesi ile koruma altına alınan hakkın tartışıldığı bu nitelikteki davalarda, objektif ve muteber kaynaklardan menşee ülke bilgilerinin elde edilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, 2577 sayılı Yasa'nın 17. maddesinin 1. fıkrasında yer alan hüküm nedeniyle taraflardan birinin isteği üzerine duruşma yapılması gerekmektedir. Anılan maddenin 4. fıkrası uyarınca da Mahkemece resen duruşma yapılmasına karar verilebilecektir.

Gelinen noktada, gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı, Mahkemelerce uyuşmazlığın çözümü için gerekli olan belgelerin temini ve duruşmalı yargılanma hakkı açısından, 6458 sayılı Yasanın Sınır dışı etme kararı" başlıklı 53. maddesinin (3.) fıkrasının üçüncü cümlesinde öngörülen on beş günlük sürenin ölçülü nitelikte bir süre olmadığı da açıktır.

*Yukarıda da belirtildiği üzere, 6458 sayılı Yasanın Sınır dışı etme kararı" başlıklı 53. maddesinin (3.) fıkrasının üçüncü cümlesinde, on beş gün olarak belirlenen karar verme süresinin hangi tarihten itibaren başlayacağına ilişkin bir belirleme yapılmadığından ve hakkaniyet uygun yargılanma hakkına ölçüsüz bir müdahale niteliğinde olması nedeniyle söz konusu maddede yer alan **"...on beş gün..."** şeklindeki ibarenin Anayasa'nın 2., 10., 36. ve 142. maddesine aykırı olduğu kanaatine varılmıştır.*

E- Sonuç:

1- Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca;

6458 sayılı Yasanın, "Sınır dışı etme kararı" başlıklı 53. maddesinin 3. fıkrasının birinci ve üçüncü cümlelerinde yer alan "...on beş gün..." ibarelerinin Anayasa'nın 2., 10., 36. ve 142. maddesine aykırı olması nedeniyle iptali istemiyle itirazın Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmasına ve dava dosyasında yer alan belgelerin onaylı örneğinin Anayasa Mahkemesine gönderilmesine;

2- Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davanın geri bırakılmasına;

3- Anayasa Mahkemesi'nin, işin kendisine gelişinden başlamak üzere beş ay içinde kararını vermemesi halinde davanın yürürlükteki kanun hükümlerine göre sonuçlandırılmasına;

Esas Sayısı : 2016/37
Karar Sayısı : 2016/135

23/03/2016 tarihinde oybirliđiyle karar verildi.”